

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕЛЕГОВАНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

В умовах демократичних та економічних перетворень відбувається перерозподіл повноважень між учасниками бюджетного процесу. Зокрема здійснюється перерозподіл видаткових повноважень між органами державної та місцевої влади. Місцевому самоврядуванню відводиться важлива роль у наданні населенню суспільних послуг та у соціально-економічному розвитку адміністративно-територіальних утворень. На місцеві органи влади покладається виконання власних самоврядних та делегованих державою повноважень. Це закріплено у главі 2 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», яка визначає 81 підпункт повноважень, що відносяться до власних та 80 підпунктів повноважень, які є делегованими [1]. Проте відображений розподіл у даному нормативному документі не був врахований при прийнятті та внесенні змін до Бюджетного кодексу України. Відповідно до Бюджетного кодексу видатки місцевих бюджетів поділяються на ті, що враховуються, і ті, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів [2]. Тому, вважаємо, що видатки першої групи пов'язані з виконанням власних повноважень, а видатки другої групи з виконанням делегованих повноважень органів місцевого самоврядування в Україні. Однак варто зазначити, що при затвердженні бюджетної класифікації не враховано ні поділ визначений Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» ні Бюджетним кодексом України. Як наслідок їхня частка в сукупних видатках не відображаються в фінансовій звітності.

До основних видатків, пов'язаних з виконанням власних повноважень (видатки, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів) належать видатки на: місцеву пожежну охорону; позашкільну освіту; соціальний захист та соціальне забезпечення; місцеві програми розвитку житлово-комунального господарства та благоустрою населених пунктів; культурно-мистецькі програми місцевого значення; програми підтримки кінематографії та засобів масової інформації місцевого значення;

місцеві програми з розвитку фізичної культури і спорту; типове проектування, реставрацію та охорону пам'яток архітектури місцевого значення; транспорт, дорожнє господарство; заходи з організації рятування на водах; обслуговування місцевого боргу; програми природоохоронних заходів місцевого значення; управління комунальним майном; регулювання земельних відносин; заходи у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру в межах повноважень, встановлених законом; проведення місцевих виборів і місцевих референдумів; членські внески до асоціацій органів місцевого самоврядування та їх добровільних об'єднань; підвищення кваліфікації депутатів місцевих рад; інші програми, пов'язані з виконанням власних повноважень, затверджені Верховною Радою Автономної Республіки Крим, відповідною місцевою радою згідно із законом.

Основні видатки, що здійснюються з місцевих бюджетів і враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів (делеговані видатки) включають видатки на: органи місцевого самоврядування сіл, селищ, міст районного значення; державне управління; освіту; культуру і мистецтво; сільські, селищні та міські палаци і будинки культури, клуби, центри дозвілля, інші клубні заклади та бібліотеки; охорону здоров'я; соціальний захист та соціальне забезпечення; фізичну культуру і спорт та інше.

Реалізація даних повноважень на належному рівні можлива за умов достатнього рівня їх фінансового забезпечення. Однак впродовж останніх років в місцевих бюджетах спостерігається значне недофінансування реалізації покладених на відповідні органи повноважень. Досить проблемним аспектом залишається фінансування делегованих повноважень. Недоліки вітчизняної системи фінансування делегованих повноважень проявляють себе ще на стадії планування та затвердження місцевих бюджетів. При затвердженні місцевих бюджетів розмір видатків, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів (видатків на делеговані повноваження) не повинен перевищувати розрахункових показників Міністерства фінансів України, що не завжди відповідає потребам у фінансових ресурсах за розрахунками органів місцевого самоврядування. Затвердження даних видатків понад відповідні розрахунки Міністерства фінансів України можливе лише за погодженням з ним, однак фінансування зазна-

ченої різниці буде відбуватись за рахунок кошика тих видів надходжень, які мали б спрямовуватись на реалізацію власних повноважень органів місцевого самоврядування. В даному випадку зароджується проблема використання власних фінансових ресурсів місцевих органів влади на фінансування делегованих державою повноважень.

При плануванні бюджету м. Тернополя на 2010 р. видатки на органи місцевого самоврядування за розрахунками Міністерства фінансів України становили 13 484,6 тис. грн., а потреба в коштах за розрахунками органу місцевого самоврядування становила 22 555,7 тис. грн. В результаті було погоджено та затверджено видатки в розмірі 21 520,0 тис. грн., з яких держава зобов'язувалась забезпечити 13 484,6 тис. грн. за рахунок I кошика доходів та дотації вирівнювання, а 6 908,0 тис. грн. орган місцевого самоврядування за рахунок II кошика доходів. У 2011 р. відповідні видатки за розрахунками Міністерства фінансів України були передбачені в розмірі 13020,7 тис. грн., погоджена та затверджена сума склала 24164,4 тис. грн., в результаті чого видатки в розмірі 11 068,3 тис. грн. мали б профінансуватись за рахунок надходжень II кошика (власних надходжень). Схожа ситуація спостерігається при затвердженні видатків на освіту та охорону здоров'я.

Питома вага заробітної плати з нарахуваннями по закладах, що забезпечують реалізацію делегованих повноважень складає не менше ніж 75% усіх видатків на дані заклади. У 2010 р. цей показник у бюджеті м. Тернополя у витратах: на органи управління становив 85,2%, на освіту – 76,1%, на охорону здоров'я – 82,9%. Таким чином фінансові ресурси, що держава надає органам місцевого самоврядування на реалізацію делегованих повноважень в основному спрямовуються на фінансування захищених статей.

Досить гостро дана проблема постала у 2012 р. Асоціацією міст України в результаті аналізу даних 182 міст України виявлено, що навіть після відволікання значних коштів з II кошика на фінансування видатків I кошика в містах обласних центрах зберігається 19%, містах обласного значення – 24%, а у містах районного значення – 26%-на незабезпеченість фінансовими ресурсами виплати зарплат працівникам, розрахунків за комунальні послуги та енергоносії в бюджетній сфері тощо. Фактично це означає недостатність ресурсів на фінансування захищених статей в 2012 році на 1-3 місяці в залежності від міста [3]. За даними асоціації міст

України серед обласних центрів на 100% забезпечено лише м. Одеса. Найбільш незабезпеченими є м. Донецьк та м. Дніпропетровськ, де цей показник складає 35,6% та 34,7% відповідно. Даний показник становить менше 10% лише у містах Львові та Миколаєві відповідно 7,9% та 8,8%. Серед міст районного значення 100% фінансовими ресурсами на реалізацію делегованих повноважень забезпечені лише два міста – Звенигородка та Українка.

Таким чином система фінансового забезпечення реалізації власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування на практиці виявляє ряд проблемних аспектів, які потребують вирішення. Незважаючи на те, що кошти на фінансування власних і делегованих повноважень акумулюються у двох різних «кошиках» в подальшому вони попадають на спільний видатковий рахунок органу місцевого самоврядування, з якого вже кошти спрямовуються на фінансування повноважень, а в першу чергу кошти спрямовуються на захищені статті делегованих повноважень. Відслідкувати за рахунок яких джерел надходжень були профінансовані певні власні чи делеговані повноваження досить складно. Тому, на нашу думку, доцільне перш за все вдосконалити модель формування та використання фінансових ресурсів для реалізації видаткових повноважень органів місцевої влади шляхом виділення у складі бюджету органу місцевого самоврядування окремо фонду фінансування власних повноважень та окремо фонду фінансування делегованих повноважень. Також, вважаємо за доцільне, запровадити реалізацію делегованих повноважень держави органами місцевого самоврядування на договірній основі. Це дало б можливість органам місцевої влади відмовитись від фінансово незабезпечених делегованих повноважень.

Література:

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 №280/97-ВР. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/ain.cgi?nreg=280%2F97-%E2%F0>.
2. Бюджетний кодекс України, редакція від 01.01.2011. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-in/laws/main.cgi?nreg=2456-17&p=1296218899957501>.
3. Асоціація міст України стурбована відсутністю належного фінансування делегованих державою місцевому самоврядуванню повноважень. Режим доступу: <http://www.asociatsiia.com.ua>.

Савчук С. В.

викладач кафедри фінансів

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ

Головною метою ефективної організації бюджетного планування є створення та забезпечення умов, що необхідні для реалізації визначених завдань і пріоритетів бюджетної політики держави. Досягнення поставлених завдань повинно відбуватися виходячи із прийнятої методології планування, що сприяє здійсненню відлагодженого процесу бюджетного планування.

Важливою складовою методології планування, в тому числі бюджетного, є принципи планування, під якими розуміються основоположні засади, покладені в основу формування та організації розробки планового документа в залежності від умов розвитку економіки держави. Тому базою для визначення даних принципів повинні служити об'єктивні економічні закони і принципи ринкової економіки, тенденції та закономірності її розвитку, що і визначають особливості функціонування бюджетної системи країни.

Аналіз принципів бюджетного планування, які відзначають у своїх дослідженнях російські і українські вчені, дає можливість систематизувати і виділити найважливіші з них, які притаманні бюджетному плануванню як на державному, так і на місцевому рівні. До таких принципів доцільно віднести: самостійність, науковість, об'єктивність, ефективність, гласність.

Самостійність бюджетного планування на різних рівнях бюджетної системи, в першу чергу, передбачає законодавчо затверджене право органів державної влади і місцевого самоврядування, як суб'єктів бюджетного планування, самостійно розробляти відповідні бюджети. При цьому, основою для реалізації даного принципу повинні бути законодавчо визначені власні, закріплені і регулюючі доходи бюджетів з відповідними повнова-